

JF

KEVADIK NR. 2

Kui kõik vahel vaikseks jääb . . .

Kui kõik vahel vaikseks jääb,
Vaikib rõõm ja mure,
Südames siis lahti läeb
Miski, mis ei sure;

Miski, mis kui templi uks
Ootis, ikka ootis,
Ikka kuskil tuks, tuks, tuks!
Lootis, ikka lootis,

Kui sa käisid siin ja sääl
Siira-viira rada,
Iga kõmin ilma pääl
Võis sind meelitada —

Meelitada, et sind nii
Viia, ikka viia,
Kaugelt ringi tagasi
Siia, ikka siia,

Et sa iga ringiga,
Kuigi sa ei taha,
Välja pead kasvama
Vanast, jätma maha

Nagu tigu karbigi,
Et nii jälle uues
Jõuda ikka edasi
Iseennast luues

Üles iseendasse,
Oma kodu õue
Hinge elu templisse,
Sügavale põue,

Kus see põhi lahti läeb,
Vaikib rõõm ja mure,
Kõiges ainult järel jääb
Miski, mis ei sure.

(„Valge öö“.)

SISU:

- Ernst Enno: Kui kõik vahel vaikseks jääb... Luuletis (kaanel).
Johannes Linnankoski: Hümn mehele.
Ada Oengo-Johanson: Mälestuskilde Ernst Ennost.
A. Murd: Laul merele.
Juhan Tork: Karakterist ja karakteri kujundamisest. Artikkel.
Victor Hion: Mõtisklusi deklamatsiooni võistluse puhul.
Harald Pello: Rahvuslikust maailmavaatest. Artikkel.
Palle Pede: Laul.
Juhte kohtadelt: Arved Bruus, Johannes Joost.
Liidu teateid.

Kaanelõige — Johannes Feldman'ilt.

Esilehelõige („Kodu kuuvalgel“) — Loreida Raba'lt.

Suvipäevad

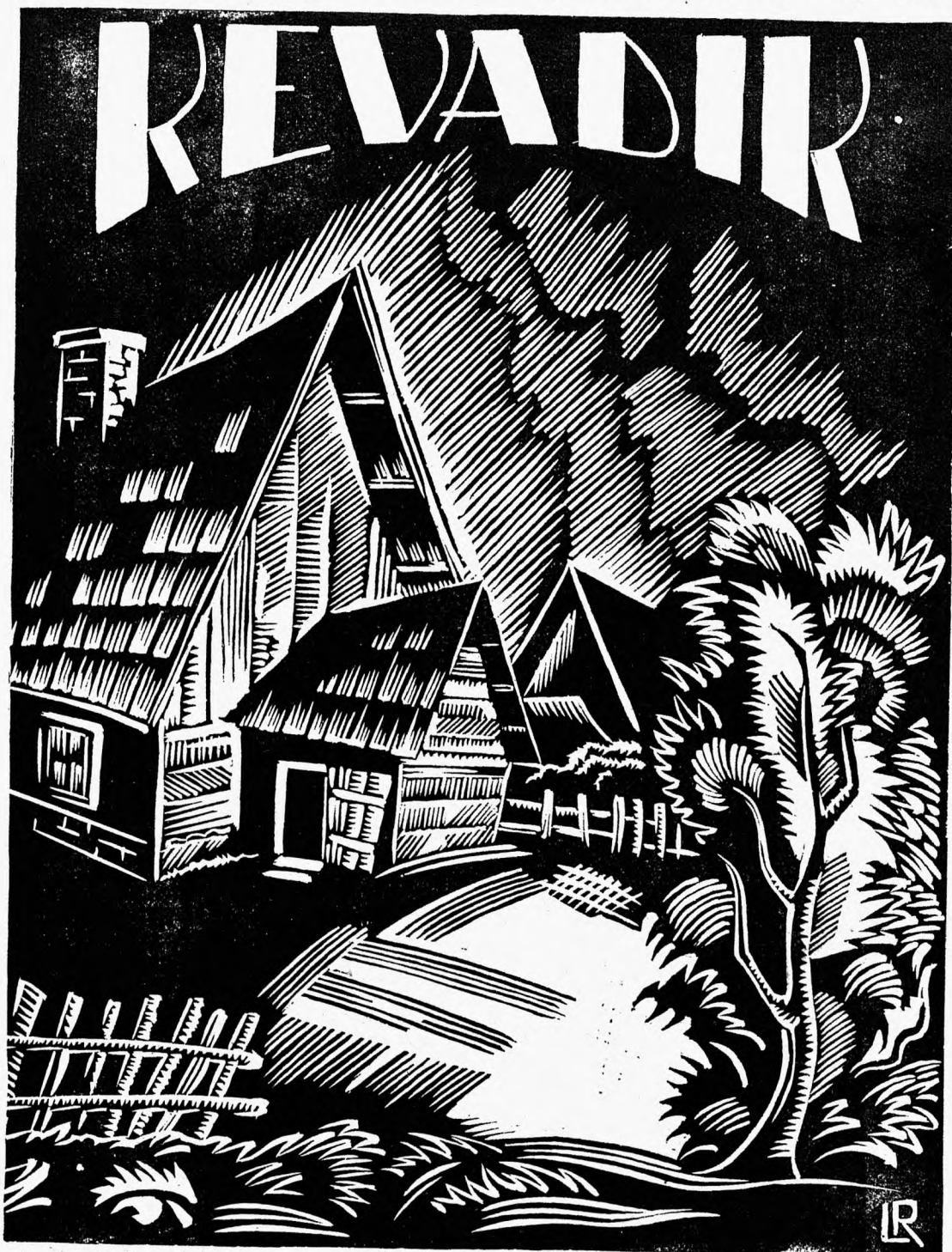
tulevad eeloleval suvel ENK Ühistegevus-toimkonna ja E. Ühistegelise Liidu juures asuva Õpilaste Kooperatiivide Kesктоimkonna ühisel korraldusel. Üldteemad: „Ühistegevus“ ja „Elureform“ (ENK poolt täidetav kava osa). Koht tõenäoselt Elva, aeg arvatavasti 10.—11. juunini. Lõpulikud andmed selguvad hiljem.

„Kevadiku“ aktsioon

on annud rõõmustavaid tulemusi, kuigi mitte oodatud määral. Tellimiste kogumise võistlus ebaõnnestus seepärast, et noorkarsklased on kas liig suured idealistid (koguvad tellimusi, aga mitte võistlusest osavõtuks) või realistid (eelistavad parem tellimistekogujaile antavaid prot-sente).

Noorsoo enesekasvatuse ja elureformi ajakiri

REVADIK

Ma ei kutsu sangareiks neid, kes on triumfeerind abil mõtte või jõu, kutsun sangareiks ainult neid, kes olid suured oma südameilt. Nagu on öelnud üks suurim neist: „Ma ei tunnusta muud ülimume märki kui häädust“. Kus iseloom pole suur, pole ka suurt inimest; pole muud kui õõnsad idoolid tühisele massile. Vähe tähendab meile kordaminek. Mis on tähtis, see on olla suur ja seda mitte näida.

Romain Rolland.

JOHANNES LINNANKOSKI.

Hümn mehele.

Ütlevad nad: ei ole õigust maailmas.

Ütlevad: ei ole saatust maailmas.

Ütlevad: tugev nõrga muserdab — see on seadus.

Kuid ma ei usu neid sõnu. Ei usu ühtegi vägevast ilmutavast, kes mehe murraks ja terasest tahte tükeldaks.

Ja nüüd tahan sulle, mehele, oma häält ma tõsta — nüüd, mil taevas on tinahall ja torm tuiskab lund.

Raudraske on mehe saatuse tee. Kui tõkke murrad, teine ju tõuseb; kui päikesepaistet ootad, torm ju urisedes katuseharjast haarab.

Vaid kaunis on see — nii noorur meheks sirgub.

Nii kujutlen ma seda hetke:

Kui pärg-pääne kuningapoeg on noormees senini kulgend. Mäesse raiutud lossiks on ta oma kodu kujutlend, põlde lillepeenraiks, külameeste sõnu valguseks, oma muretut elu kõrgemaks mehe mõõduks.

Siis raksatab torm — seinapalgid tudisevad, katuselaastud lendlevad, tõke kuhjub tõkkele, tee sulgub igast küljest.

Siis on nooruri saatuse hetk lõõnd! Mis peab ta tegema?

Nii näen ma noormeest sel kibedal hetkel:

Ei jahmatu, ei hädaldades appi hüüa, kuid sügavad kortsud äsjasiledal otsal oma kalju-kõledat saatust mõõdab.

Võluv on noorur sel kibedal hetkel, mil lapsepõlve kerge aur ta hingest haihtub ja eluvõitluse raske malm valgub vägeva vooluna sinna.

Ja veel võluvam on ta, kui ta lõppeks tõuseb ja mehe karedal häälel sõnab: mehed! vennad! Kui ta ukse riivistab ja vendadega tõsisesse nõutlemisse painub.

Ja kõige võluvam on ta, kui ta siis mehe kindla otsusega kambri uksest välja astub ja õue ründab.

Kaunis on ta, kui ta tormi tõustes julgesti katusele ronib ja harja hirsid kinnitab.

Kaunis on ta, kui ta oma karu-tugeva naabri ette astub ja rahulikult asja arutab, veel kaunim, kui ta ähvarduse üldides üha tüünaena püsib ja tüünaena eemaldubki.

Torm rajuilmaks paisub, naaber oma viha vallandab.

Vaid kaunis on mees, kui ta üha tüünaena seisab ja lendavate laastude keskel hõljuvaid katuseid kinnitab. Ja kahevõrd kaunis on ta, kui ta oma verd vaigistab, mil vägevaimgi teda ähvardab, solvab, külma verd talt riisuda tahab.

Kolmkorda kaunis on mees, kui ta vaikida, valitseda oskab; kui ta oma rõõmus ei rõkata ega hädades halise, vaid otsegu lukustet saladus hääletult teed mööda astub.

Nelikorda kaunis on mees, kui ta ei venda süüdist, vaid mehena oma saatust kannab ja kodused komistused müürina võõra ees sulgeb.

Viiskorda kaunis on mees, kui ta oma sihi pärast kannatada usaldab; kui ta ei kurda ega kaardu, ei meelitusist hellu, ei ähvardusist nukru, vaid surmaga keerises kõikumatult seisab.

Puudutamatu, sordumatu on see mees. Ei ole seda saatuse väge, mis teda pimedusse paiskaks.

Ja võitja on see mees: tema päev peab koitma kord! Tema päralt on maa, tema on tulevik, ja tema sugu ehitab kord rõõmuga seda, mis ajartas vägivaldselt murrab.

Võitja, võitja on see mees.

Soome keelest tõlkind Felix Oinas.

ADA OENGO-JOHANSON.

Mälestuskilde Ernst Ennost.

..... Kogun kokku kõik purunenud killud ja asetan need pjedestaalile

Juh. Aho.

„Meil on täna külalisi: koolinõunik Enno.“

Tulin väsinult mingilt igavalt koosolekult, tüdind ja tülpind. Ei aimand, et saatust mulle veel seks õhtuks oli näind ette midagi nii ootamatut.

Enno... See nimi tähendas mulle juba siis väga palju. Tähendas esimest tõsist tähelepanu kodumaisele lüürikale, ka eestikeelsele lasteluulele. Tähendas võrratut heldimust „Valged ristikehad“ ja „Vanaisa surma“ ikka uuesti lugemisel. Tähendas enesekoondamise püüde algust noore inimese laialivalguvaist unistustest. Ene-seleidmise suuna saabumist...

See oli väheldase kasvuga mees hallikas-pruunis ülikonnas, kes tõusis lauast mu tulekul. Sügavad kortsud kõrgel otsal; tundmusküllase inimese jooni suu ümber. Kuidagi eriliselt viisakas, hingestunult galantne, mis ühenduses sooja lihtsusega mõjus kohe mõnusasti. See mulje jäi mulle alatiseks.

Vabandasin perenaisena, et ei teadnud haruldase külalise tulekut.

Istusime jälle lauda. Enno polnud kasutanud midagi sellestki, mis ootamatule külalisele oli kiiresti suudetud tuua lauale. Oli palund vaid klaasi

piima ja osakese toidust, mis toodud Tipale. Sõi siis Tipaga sama sööki ja naeris tasakesi mu perenaiselikku hoolitsemist. Inimesele ei olevat vaja kuigi palju, et tal oleks häa.

Meie esimene keskustelu keerles „Laste Rõõmu“ ümber. See ajakiri oli siis vast värskest asutet. Enno oli selle vastutav toimetaja. Teised lauastujad kõik, kolmeaastane Tipa inclusive, kuulusid tegevasse toimetusse. Enno oli kirjutand sel talvel terve rea toredaid laste-salmikuid. Värskeid tsitaate neist oli kõigil veel pääs ja suus.

Aga siis käenas Enno järsku kõneaine teisale.

„Kas tundsitate Liine Saarnakki?“

„Tundsin küll, aga ammu, eelkooliaegu.“

„Mina aga tundsin teda ainult täiskasvand neiuna. Ta oli ju kooliõpetajaks Hiiumaal... Nüüd on ta surnud. Teate?“

Ei, seda ma ei teadnud. Ei teadnudki, et oli suutnud pääseda kooli ja jõuda õpetajakutseni. Ega see talle hõlpus olnudki vist.

Sellest pisikesest tüdrukust, kes elas Helterma sadamas ja paljajalu jooksis vastu laevale, oli saand tüüpi-line Hiiu neiu, tarmukas ja tempera-

mentlik. Raskelt saavutatud haridus oli vajutatud tõsiduse pitsati ta püüdeisse, ja puutumatu jõuküllus ihkas aatekohast tööd. Vilets koolimaja aga ei pidand tuult. Külmas lõdisesid lapsed. Noor kooliõpetaja elas oma toakeses „nagu külmas vees“, ei olnud ühtki paika, kust saada sooja; hingki külmetas sees, soojenedes vaid siis, kui olid koos lapsed — helluses nende vastu, oma töö vastu. Ei tahtnud siit minna kuhugi, ei ka siis mitte, kui hakkas lõppema jõud ja tervis.

Nii jutustas Enno. Meilgi sooje-nes süda. Tundus nagu tõstaks jutustaja noore neiu kuju monumentaalseks võrdkujuks kõigile noortele maaõpetajaile, keda taband või varitseb sama saatus. Sest ega meie koolimajad, uued ja vanad, praegugi veel pea tuult. Ei pea tuult kogu meie noor koolikorralduski. Puhuvad siingi tuuled ja külmetavad noored aateinimesed otseses ja kaudses mõttes. Kes mõõdab nende kannatused!

Täna, otsides kokku viimaseid kilde oma tutvusest ja sõprusest Ennoga, kelle nimi jääb surematuks Eesti noorsoole, mainin meelega ühenduses temaga oma ammuunustet ja vähesete tuntud lapsepõlve kaaslaste Liine Saarnaki nime, kes oli kooliõpetajaks Hiiumaal ja kelle ehtis aupaistega kadund luuletaja oma jutustuses meie esimesel tutvumisel.

*

Mu väikeses töötoas põleb vaid kirjutuslaualamp. Teised magavad juba kõik. Enno käib edasi-tagasi, niipalju kui lubab ruum. Peatub siis jälle laua juures. Ei tea, kas tuli ta juba meile selle mõttega, või tuli see tal alles praegu. Igatahes ta on vaimustund oma ettepanekust: tehku ma talle valik kõigist tema luuletusist, koondagu kõige paremad ja järjes- tagu oma äranägemise järele. Ta tahaks kõike seda näha veel oma silmaga; ilmumiseiga võiks siis aega olla kui tahes palju. Tehku aga ja saatku talle niipea kui võimalik.

„Kes valib antoloogia nime?“

„Ka see jääks teie hooleks.“

„Mul ongi juba üks — „L a u l j a - r ä n d a j a“.“

„Ah niiviisi, niivõrd te siiski mõis- tate mind...“

Mu laual on vastilmund „Kadunud kodu“ eksemplar. Vist küll juba loetud tervikuna. Vaevalt aga mõistetud pooleldigi.

Olen alles üsna noor. Tahaksin meeleldi näida arusaajana oma lem- mikluuletaja silmis. Taandun siiski õpilase astmele, kuulates kogu õhtu hardumuses, kuidas jutustab Enno oma luuletusist, iseendast.

Ta elab, on juba ammu eland nagu mingis teises ilmas, kus „kõik sisuli- selt on paradüis all välisuste märki“. Tuleb otsida teed iseendasse, see on õnnetee. Iga sõna tema luuletusis on pikk tee iseendasse. Neid on võimatu mõista, kui ei ole käind seda teed. Räägib kaua sellest vaiksete valgusest ja südame õitsemisest valgus-kodu- maal ka siis, kui keha juba on kidur ja väliselt elu läheb kehva rada.

Räägib, kuidas tekivad suhted ini- meste vahel. Kuidas hakkab helisema keeleke ühes hinges. Heliseb üksinda. Keegi ei kuule. Ja korruga hoopis ootamata kuulduv vastuhelinat. Tu- gevamini kostavad hinge akordid mõistmatult välisusele, lõpmatuks õn- neks osalisile.

Enno nagu särab mingi seesmise elamuse mõjul. Ei julge katkestada seda kõnelust, olgugi aeg juba ületand kesköö. Olen teadlik, et suudan vaid võtta ladvikult seda, mis Enno mulle tahab öelda. Mul on siiski tundmus, et midagi paremat ei ole ma veel kuulnud, et sellest õhtust jätkub mulle kauaks.

Lahkumisel suudleb Enno mul kätt (nii nagu seda oskas teha ainult Enno) ja küsib luba saata mulle enda pildi.

Olen väga õnnelik ja uhke: Enno pilti polnud sel korral veel kustki saadaval; ta nagu pelgas pildistamist ja oma pildi levimist.

Asun siis antoloogia koostamisele, mis seni alles ilmunud. Meie tutvus

aga süveneb selle töö vältel kestvaks sõpruseks.

*

Ühe talvise pühapäeva veetsin Enno kodus. See asus Lääne maa-valitsuse õues aiakese piiratuna. Muga harmooniline kodu madalas majas. Väikesel Likil oli igal riulil isemoodi nukutuba. Õhtu tulekul süütas laps mitmel korral laterna ja jooksis õue taadile vastu, kes pidi tulema ametreisilt. Aga taat ei tulnud tol õhtul ning proua Enno muretses väga, et külm kõveneb ja taadi tervis juba niigi hädine.

Kord suvel oli aga taat kodus, kui

sattusin jälle sinnapaika. Anna Haava oli tolkorral ka Ennode pool. Jäi katkendiline mulje sest päevast: palju õitsvaid jasmiine aias; suurel verandal avatud kõik aknad; Liki nukke heegeldet ülikondadega unustet siiasinna; laual suur vaagen oma aia varajaste maasikatega; ja siis ilmatu kanade kinniajamise jaht — taheti kuhugi minna, ei võind jätta kanu lahti, kanadel aga ei tulnud mõttesegi kinni minna: üks püütud, pääses teine uuesti valla. Sellesse nalja ja naeru õhkkonda sobis Enno ise väga hästi.

*

Ernst Enno —

sünd. 8. VI 1875 (u. k.) Rannu klk. Valguta mõisa Köödsa kõrtsmiku pojana. Sai keskhariduse H. Treffneri eragümnaasiumis ja Tartu realkoolis. Oli 1896—1904 Riia polütehnikumis. Pärast selle lõpetamist mitmesuguseis ameteis. 1919. a. alates kuni surmani (7. III 1934) Läänemaa koolinõunikuks.

Ennolt on ilmud luuletuskogud: „Uued luuletused“ (1909), „Hallid laulud“ (1910), „Valge öö“ (1920) ja „Kadunud kodu“ (1920).

Noorkarsklased õppisid Enno't tundma Haapsalu suvipäevil (1932. a.).

Ronime mööda Läänemaa Seminari telinguid. Ehitus on täies hoos. Energiline direktor Õunapuu ei väsi seletamast, kuidas kõik tuleb ja mis millestki saab. Ei tohi jääda vaatamata ükski nurk, nii tähtis tundub siin kõik asutajale. Tahab, et roniksime tingimata sinna üles, kuhu peab tulema aktusesaal; säält olevat võrratu vaade. Pelgan pisut; see ronimine neil kõikuvail puil siin ei ole nii päris kontimööda. Enno naerab ja pilkab mind tasakesi Õunapuu seljaga: ei oskavat hinnata ajaloolist momenti. (Me kõik ju oletasime püs-

titetavat haridustempli sajanditeks.) Pärast vaatame õpetajate kortereid, mis saavutet endiste tallide ümberehitamisega. Enno teeb selle kohta „laulu“:

„Kust enne kostis muu ja mää, säält nüüd on õpetajal hää...“ jne.

Õunapuu väike Ninnu mängib liivas, punane kleidike seljas.

„Küll tal on siin ilus kasvada!“ tähendab Enno.

Keegi meist ei aima, et Ninnukese kodu lõpeb siin nii ruttu, veel palju varem kui peavad siit siirduma mujale ka need suured poisid-tüdrukud,

keda noor direktor nimetab ka kõiki oma „lasteks“.

*

Enno oli ju Läänemaa koolinõunik. Oma rajooni lõviosaks ja lemmik- osaks luges ta Hiiumaad. Ta veetis siin järgemööda nädalaid ja kuid. Unistas kord kirjutada uue luuletus- kogu Hiiumaale, nii nagu oli kord kirjutand Tartule „Valge öö“. Ta ei väsind kiitmast hiidlaste sõbralikku, külalislahket, otsest ja elujõulist hingelaadi. Ta kõneles nii sagedasti Hiiu tütarlapse iseloomust, ta tugevast, nõtkest kehast, mis talle näis ainulaadsena, häätõulisena. Tarvitas nimelt seda viimast sõna, ilma et see tema suus oleks omand kõrvalmaiku, nagu seda ehk võiks muidu kujutella.

Hiiumaa õpetajate keskel oli ta armastet ja oodet külaline ja sõber. Ei ole näind mujal sellist vahekorda õpetajate ja koolinõuniku vahel. Kuidagi iseviisi täitis ta siin oma ametikohuseid. Ei teind teste, nagu see läind moodi teiste ta ametikaaslaste töös. See Ameerikast laenatud pääliskaudne kiirus oli talle vastumeelt. Ta hindas pigemini aeglast, endasse- süvenend, põhjalikku iseloomu. Õhutas õpetajate ja laste keskel raamatu tähtsuse hindamist ja raamatukogude asutamist. Kõneles emakeele tähtsusest kuidagi teisiti kui see muidu ametlikult on meil viisiks. Laskis vabalt väljenduda noortel ja vanadel, ning õpetajatepäevad olid ta rajoonis sisukad ja töörohked, kestes vahest hommikust õhtupimedani.

Siirdudes töö vaheaegadel õpetajate erakorteritesse, ei olnud Ennos hoopiski seda „ülemuse“ joont, mis nii sagedasti kipub „ehtima“ meie mõningaid tegelasi. Tema loomulik lõbusus ja ladusus pääsis siis esile. Ja naeru ja juttu oli tema ümber siis laialt.

Ennost räägitakse küll harilikult kui tagasihoidlikust, vaiksest inimesest. Seda ta oligi avaliku elu laimate avalduste suhtes. Väiksemas hubaseis ringes oli ta aga hubaseim kõigist, õhutas jutustama teisi ja ju-

tustas ise — omapäraselt ja teravmõtteliselt.

*

Jõuame Suuremõisa algkooli pea- aegu kesköö tunnil. On juba hilis- sügis. Saabudes pilkases pimeduses võõrasse majja on alati pisut õudne. Seda süngem tundub meile vana Suuremõisa loss. Kogu tee oleme olnud tõsised, nagu ikka olles Ennoga kahe- keski. Siin aga on meid ootamas noori rõõmsaid inimesi. Pääle hilist õhtu- sööki lähevad lahti tondijutud. Vana hoone kubiseb ju neist. Mäletan mi- nagi mõne, mis lapsepõlvest meelde jäänd. Siin asujail on neid meeles rikkalikult.

Siin on kuskil tuba, mille laest ei kao pruunid plekid — kapteni veri, kelle tappis kord Siberi Ungur. Selle Ungru pilt on praegu veel mõisas alles. Kas ei ole see sama tuba, kuhu tehtud mulle magadisase? — Ollakse viimati kindel, et sama.

Ikka uusi jutte leitakse uutest tontidest.

„Kes see täna öösi niiviisi magada julgeb!“

Ega jäägi palju aega magamiseks. Lõbusas seltskonnas kaob öö kiiresti. Üksinda jäädes on mul seekord isegi piinlik. Mida me kõik ei rääkind selle tõsise inimese juuresolekul. Siis jälle meenus, et ta isegi oli kõige hingega meie jutlemise juures, oli kogu meie lõbusa seltskonna kesk- punktiks. Imelik küll...

*

Kevad on täies hoos. Hiiumaa koo- lid peavad noortepidu. Rongikäigu ees sammub korraldajate keskel lipu all koolinõunik Enno. Oma loomuli- kust tagasihoidlikkusest hoolimata ei saa ta keelduda käimast selle rongi- käigu ees.

Pidu avades kõneleb ta soojast pin- nast, mida vajavad väikesed taimed, — ka inimtaimed; viimaseile peavad selle sooja pinna looma kool ja kodu ühises koostöös.

Hiljem on aga Enno kadund. Egas ta ometi pole peolt lahkund, jättes

vaatamata kogu rikkaliku eeskava? — Ei, see poleks mõeldav.

Leian Enno viimati sirelipõõsast, kuhu ta asetand oma tooli. Miks mitte olla sää!?! Keegi ei näe. Võib elada kaasa lastemängudele teiste segamata. Enno on jälle see Enno, kellena olin teda õppind tundma vahest. Ta kõneleb, ilma et tahaks ja tarvitseks talle rääkida kaasa. Laste laul ja mäng on äratand tas tasased salakee-

led. Ta on luuletaja ja näeb, mis varjatud teistele.

*

Vaikne soe õhtu. Aurik läbibastab tasase veepeegli, kõikudes vaid pisut Rukkirahu kohal; muidu võiks arvata, et me polegi merel. Ei suuda aga täna nautida ilusat sõitu. Süda on lõhkemas valust ja etteheiteist saatu-sele. Tulen Haapsalu kalmistult, kus juba õudselts löönd kolletuma lilled-

A. MURD.

Laul merele.

*Hoi! kuis rõõmsalt nii kirendab meri
ja sätendab päiksele vastu.
Kuis südames tuksub ja kuumalt keeb veri,
et sätendab päikese kiirtes nii meri —
ja miskis see sära ei kustu.*

*Nii võimas see kohisev ulguvee väli,
kus taevas vaid piiramas pinda.
Ja olgu ta vaikne või tormiselt vali —
on alati kaunis see ulguvee väli
ja õhkub säält ihkeid mu rinda.*

*Kui tuisklevad tuultest aet' lainete harjad
ja vihaselt viskuvad randa,
siis tormis on hõljumas viireste karjad
nii rõõmsalt, et tuisklevad lainete harjad —
nad lasevad tormist end kanda...*

*Ah, kuksub mind võimsalt see kirendav meri —
sest ootamas kaugemad rannad...
Kui tuultes on rahutu pakitsev veri,
sest kutsus too kaugusse avanev meri,
kus uued ja kaunimad rannad!*

küllus paari nädala eest asutet kalmul. Noor andekas inimene, kes vast astund ellu, hää ja ideeline. Mispärast pidi kõik lõppema niiviisi! Mispärast!

„Kas teie ei usu igavest elu?“ küsib Enno.

Meiega ühes on noor naisteoloog. Luteriusu vaimuliku asjalikkusega seletab ta, kuidas õpetab seda kirik.

Ei taha tõendada, et ei usu. Olen ju üles kasvand selles õpetuses. Mis saan aga parata, et ei suuda lohutuda praegu sellest, et ei suuda kujutella,

et ei näe lahkunut kunagi enam sellisena nagu ta oli, — juba ammu alistund raskele haigusele, mis vajutand jälje ta noorele hingelegi.

„Kas tahate teda kohata just tingimata samana, nagu ta vaevles siin ilmas? Kas te ei suuda lahutada hinge ihust? Kumb on siis viimati tähtsam? Kas ei ole mõeldav kunagi kohtamine hoopis uutena tingimusi, mida praegu veel ei suuda ette näha. Miks oleme nii vana küljes kinni! Miks ei veetle meid suur uus avaruste maa!“

Enno istus mu kõrvale ja kõneles tasakesi oma veendumusist neis küsimusis.

„Te usute küll, usute kõike seda, mida kõnelen, võibolla küll pisut teisiti... Muidugi on teil valus. Aga küllap mõistate peagi, et sel valulgi on oma suur ja sügav väärtus. Kas ei ole inimene õnnelik, kui tal on kedagi armastada, hoolitseda niivõrd hellasti, et süda tahab teda veel tagasi pääle surmagi. Harilikult oleme ju kaasinimesist tüdinend, ei taha neist kuuldagi. Selline valu teeb elu rikkaks. See on ka omasugune õnn. Küllap hakkate peagi õnnistama saatust selle eest, et ta teile andis selle inimese. Kõige suurem õnnetus on elu tühjus!“

Nii kõneleb Enno. Ta jutustab veel kadunu elust häid, armsaid tähelepanekuid. Naudin ta hääle pehmet, sooja kõla.

Mu leinal on liiga rasked tiivad, et tõusta lendu niipea. Olen siiski lõpmata tänulik selle delikaatse kaastundmuseavalduse eest. Ei suuda sellele õhtule mõelda teisiti nüüdki.

*

Nüüd on aga Haapsalu vanale kalmistule tekkinud uus värske haud — Ernst Enno oma. Ei ole veel saand seda külastada.

Enno pilt, mis on mu laual juba enam kui kümmekond aastat, on mulle nüüd seda suuremaks aardeks. Tõin

talle ennist kimbu värskeid lumikelukesi. Miks ehitakse lilledega ainult haudu? Miks mitte ehtida ka selliseid mälestusesemeid kadund sõpradest, nagu on mulle see pilt!

Kirjutan sama laua juures, kus tekkis meie sõpruse alus, nüüd „Kevadiku“ toimetaja ettepanekul kildkillu-haaval üles oma mälestusi.

Ei kirjuta Enno tööst ja tähtsusest. Küllap on teisigi, kes paremini minust oskavad rõhutada luuletaja-Enno jäädavat väärtust. Märgin üles vaid need vähesed joonekesed Ennost, nagu ta püsib praegu mu südames, mis jäid järele meie erilaadilisest tutvusest ja sõprusest. Näib, nagu oleksid väärtuslikud needki. Nagu peaks säilitama neidki kellelegi, kes luuletuste kaudu tahaks pääseda lähemale inimesele.

Kõrvus heliseb väikese koolitüdrukukese häälekõla Enno leinaaktusel:

„Mis sest, et ükskord pannakse

Mul käed risti rinnale;
Kuus jalga pikk ja neli lai,
Sest kehal väike tuba sai.

Samm kätkist kuni hauani,
Samm kalmust kuni kätkini —
Lill õitseb iga kevade
Ja lill on iga inime.

Kas taktipulk on elu väes,
Või on see jälle surma käes —
Ma helisen nii endale,
Sest siht on ikka ülesse.

Kuus jalga pikk ja neli lai,
Sest kehal väike tuba sai,
Kuid hingekoda otsata,
Hing iseendas lõpmata...“

(E. Enno, „Kadunud kodu“.)

Koolijuhataja JUHAN TORK.

Karakterist ja karakteri kujundamisest.

(Järg.)

Kuigi lepime vaidlematult, et iga inimese arengule on asetet päriilikusest tingitud piirid, peame ühtlasi olema teadlikud, et karakteri kujundamisel on ümbrusest tingitud välisesteguritel ometi väga suur tähtsus.

Selt lähtekohalt olgu ühtlasi lisatud, et karakteri kujunemine ja kujundamine on

muutund meie päevil raskemaks kui kunagi varem. Selle tõestamiseks võiksim mainida primitiivset inimest kui karjainimest, karja murdosa, keskaja inimest kui tsunfti-seisuse murdosa, ja vaadelda, kuidas uuel ajal elu, muutudes järjest keerulisemaks, asetab üha suuremaid nõudeid igale üksikule inimesele kui tervikule, kui karakterile. Piirdume

vaid üksiku konkreetse näitega lähemast minevikust: Minu isa sündis umbes 100 a. tagasi popsi pojana. Läks 7-aastasena karja, 14-aastasena sulaspoisiks. Koolimineku ei olnud mõeldagi. Mida võis ta elult nõuda, loota, unistada? — Saaks end kord ometi välja magada! Saaks vaid aganast leiba niipalju kui süda soovib! — sest karjapoisi põline toit olnud kört — vee- ja aganajahu-rokk. Mida nõudis temalt elu? — Kogu tema tööjõu maast-madalast alates, päevatööst loojenemiseni ja päälle sellegi.

Karm elu kujundas nii kindlad harjumused, iseloomule kindlad, kuigi lihtsad, põhijooned: suure töökuse, vähenõudlikkuse, kokkuhoiu jne. Harjumusele lisasid veendeid raamatuteraamat — piibel — ja tähelepanekud ümbritsevast elust. Piibli sügavad kristalliseerund tõekspidamised sulasid kogemustega ühte sirgjooneliseks, terviklikuks elutarkuseks, mis moodustas karakterile kindla aluse ja toe.

Kuipalju avaramaks, mõjustusilt rikkamaks on kujunend tänapäeva noorsoo elutingimused! Kogu rahva

Viljandi Uuelossi tiik.

Foto: Joh. Joost.

noorsugu 14—16 eluaastani on üldiselt vabastet karmist leivatööst. Kodu ja kool püüavad mõjustada ja juhtida noorsoo kujunemist. Nendele abiks rühivad kirjandus, ajakirjandus, teater, kino, raadio jm. Tõesti, meie ei tarvitse vanu aegu tagasi igatseda.

On aga sootu ise küsimus, kas see rikkalik mõjutegurite hulk soodustab alati ja igati karakteri kujunemist. Võtame näiteks kodu. Olukord koduses kasvatuses on muutunud palju lähedamaks. Kodus võidakse lastele rohkem lubada. Oskava hoolitsuse abil suudetakse elule hoida ka nõrgema konstitutsiooniga lapsi, nii

on kõrvale tõrjutud karm loodus loomuliku selektorina. On ühtlasi nõrgund palju liigset sentimentaliteeti kodusesse kasvatusse. Lapse soovi kaldutakse sageli, vähemalt varajases lapsepõlves, pühaks pidama ja igal juhul rahuldama. Vanemad püüavad lapse elu igati kergeks teha. Kõrvaldetakse loomulikud takistused-tõkked, võetakse pingutamise võimalused, tarve. Vähese laste arvu juures hoitudakse igasugusest vähemastki riisikost. Kuna vanasti üldiselt pojad kasvasid n. ü. isa käe kõrval, on nüüd isa mõju liiga tagaplaanile tõrjutud koduses kasvatuses — osalt isa kodunt eemale-hoidva kutsetöö tõttu, osalt

aga valitseva kombe tõttu. Koduses kasvatuses valitseb ühekülgsest ema mõju. Meheliku elemendi — kindluse püsivuse, pingutuse, enesevalitsuse, kannatlikkuse — karakteri olulise osana tõrjub välja naiselikkus.

Kui kodu ei suuda sageli anda ise-loomu kujunemiseks kindlat põhja lapseas, siis kujuneb veel raskemaks olukord suhtumises noorusega. Meie murrangu- ja ülemineku-aja noor kasvab harilikult juba 15—16 a. paigu kodu, õieti ema-isa mõjust välja, kuna ta tänu koolis omandet teadmisele ja puudulikule „kasvatusesele“ ennast vanemaist targemaks peab, kuna ta tunneb end mingisuguse uue, vanemate omast erineva, elu jaoks ette valmistuvat, milleks vanemad ei mõista talle nõu anda. Kuigi teadlikumalt oma vastutusrikkale ülesandele suhtub kool, jälgib seegi üldiselt endisi juurdunud traditsioone, püüdes kõigepealt ustavalt teadmisi pakkuda. Karakteri kasvatamine püsib vaid tagaplaanil.

Ei tohi aga unustada, et nii kooli kui kodu mõju paralüüeerib pidevalt ja edukalt rida teisi tegureid, nagu kino, ajakirjandus, kirjandus. Neid aga juhib kapital, mis oma põhilaadilt kunagi kasvatusülesandeid esiplaanile asetand ei ole. Mõeldagu tõsiselt, kuidas kõiki välismõjustisi kooskõlastetult rakendada rahvuse selgroo — õilsate, tublide karakterite — kujundamise teenistusse.

Enda karakteri kujundamisest.

Vaevalt on aga loota karakteri kujundamise soodustamise suunas järsku muudatust. Kas sellepärast heita meelt? Ei. Just noorus ei tohi kalduda pessimismi. Iga noorur peab olude kiuste teotsema, töötama pidevalt ise enda karakteri kujundamisel. Olgu selleks teadvusse tõstet mõningaid mõtteid, juhtnöore.

Asutagu ülesande täitmisele — karakteri kujundamisele — ausalt ja tõsiselt, selge teadmisega ülesande raskusest, sügava veendumusega selle väärilikkusest. Võta kingad maha,

sest see maa on püha! Üliraske on olla aus, aus iseenda vastu.

Õpitaгу iseennast tundma. Juba Delfi templi ukse kohale oli kirjutet: Tunne iseennast! — lause, mis kreeklaste arvates oli taevast maa peale kukkunud. Kas ei otsi me pindu teiste silmis ja ei jäta palke oma silmas tähele panemata? Kas ei süüdistata me ebaõnnestumisel ikka teisi, jättes tähele panemata oma võimete piiratust? Õieti arvestades kõike seda, mis meil olemas on, jääks ära paljude õhuloside kokkuvarisemine. Enese tundmaõppimine on pikk tee. Omajagu võib enese tundmaõppimisele kaasa aidata päeviku pidamine, tähelepanelikkus vanemate, kogenenumate inimeste arvamusete suhtes enese kohta jne.

Orandum est, ut sit mens sana in corpore sano (Tuleb paluda, et oleks terve vaim terves kehas). Kuna terve, jõuline karakter areneb soodsamini terves kehas, siis hoolitsetagu spordi, liikumise, värskete õhu, kehalise tervise eest.

Ärgu unustetagu karakteri sisemise tervikluse nõuet. Kui ruttad sinna-tänna, rabeled edasitagasi, teed natuke üht, natuke teist, siis kulud läbi, vahetud peeneks rahaks. Täna ehitad üles, homme kisud maha. Mida teed, tee andumusega, täie hingega: tunnetus, tundmus ja tahe — pea, süda ja käsi — töötagu kooskõlastetult.

Otsitagu sihte! Asetetagu kindel eesmärk. See on karakteri sisemise tervikluse vältimatu eeldus. Jäägu taimede ja loomade saatuseks elada vaid kausaaliteedi, põhjuslikkuse riigis. Inimene aga tõusku kõrgemale, elagu ka ülemas sihtide, eesmärkide, otstarvete — teleoloogilises maailmas.

Leitagu endale kutse, ala, kus sisemise olemuse kõige väärtuslikumad eeldused väliseist olukorrist küll tingituna ometi kõige viljakamat rakendust leiaksid.

Suhtutagu kriitiliselt ümbrusse, ümbritseva maailma tegureisse. Kõigepäält oma elu eesmärgi, oma sisemise kutse seisukohalt.

Mõistetagu öelda ei — suur ei — kõigele, mis kisub madalamale, päri mäe alla, mudasse. Jatkugu jõudu hoiduda maailma „laiast teest“, jäädes truuks oma „kitsale teerajale“. Kuni inimene püsib, püsida tahab, ei kustu asketismi — keeldumuse, loobumuse, enesekitsendamise, enesetaltsutamise — ideaal.

Oldagu lahti väärtusile. Haaratagu usulisi, eetilisi, esteetilisi, tunnetuslikke, rahvuslik-riiklikke jt. väärtusi, seda, mis ülev, mis hää, mis ilus, mis huvitav-arendav, seda, mis seob sind sinu Jumalaga ja sinu kaaskodanikega. Ärgu unustetagu: inimene üksinda, väljaspool inimkonda ja inimväärtusi on mannetu. Alles osaduses väärtusteriigiga omandab inimene inimese palge.

Otsitagu eeskujusid, aadete kandjaid, neid, kes on täiuslikumalt oma isiksuse ja oma tegude kaudu suutnud väärtusi elavaks teha. *Verba docent, exempla trahunt* — sõnad õpetavad, eeskujud kisuvad kaasa. Ärgu otsitagu eeskujusid ainult minevikust, otsitagu neid ka olevikust, mõistetagu näha neid ka ümbritsevate kaasaegsete hulgas.

Oldagu isetegev. Ärgu loodetagu vaid eeskujudele ja meid ümbritsevaile väärtusile. Kõik see võib ainult veeks hanele osutada, kui puudub sisemine aktiviteet. Karakteri kujundamise tõeline tee on seestpoolt väljapoole, isetegevuse, enesekasvatuse, enesearendamise kaudu.

Isetegevus avaldugu ka teotsemises, harjutamises. Harjutamine tähendab kordamist, kordamise viljakus oleneb järjekindlusest, erandite puudumisest, kuigi eriline tähtsus on esimestel harjutustel. Harjumuste, väärtuslike harjumuste loomiseks ei vajata kunstlikke olukordi; elu, igapäevane elu pakub iseenesest võimalusi küllalt: lihtsust, karskust, hoidumine nilbusist, toorusist, sõnapidamine, affektide valitsemine („kui sa oled vihane, loe ühest kümneni, kui sa oled väga vihane, loe ühest sajani!“ õpetas juba Ameerika vabadusvõitluse päevil Jefferson), häätegevus („*diem perdid*“ — olen päeva kaotanud — ütles keiser Tiitus oma igaõhtuses kokkuvõttes iga päeva kohta, kus ta ühtegi häätegu ei olnud teind) jne. Kasutetagu väärtuslike harjumuste omandamiseks järjekindlalt kõiki elulisi võimalusi. Ärgu unustetagu, millist määratud energia kokkuhoiu vahendit tähendab omandet harjumuste tagavara.

Sta viator! Seisata rändur! Peatu, puhka. Võta aega aru anda sellest, mis sa oled teind, mis tegemata jätnud. Võta aega nõu pidada oma südametunnistusega, oma Jumalaga... Just tänapäeval, mil maailm, eriti Euroopa maailm, nii väga ruttab, mil kõik inimesed rühivad võistlusvõidujooksul. Kas siiski puudubki alus hoiatusel: Euroopa hukkub, kui Euroopa ei õpi idamaist voorust — *contemplatio* — sisemise vaatluse oskust.

DR. VICTOR HION.

Mõtisklusi deklamatsioonivõistluse puhul. *)

Ootasin põnevusega esinemist. Meelestusid varem kuulnud ettekanded. Kui palju on neid kuulnud, kui vähesed on jäänd meelde. Ja needki grotesksuse ja vastuvõtmatuse tõttu.

*) Deklamatsioonivõistluse tulemused avaldeti juba eelmises „Kev.“ nr-is (II auhind — Maret Suits ja Meta Amos; III auhind — Aino Hurt).

Ei, meil ei ole kõnekunsti, meil pole kõnelejaid, veel vähem retsitaatoreid, ja ühtegi loovat kunstnikku sel alal. Meie väike, kuid kaunis kodumaa kasvatab tugevaid lapsi, kellel ei puudu ei vaimukust, ei algupärasust, kuid puudub ühismeel. Meie keel on ilus, kuid meil on vähe ütelda üksteisele ja selle tõttu meie parem vaikime. Kui vaikimine kord piinlikuks

muutub, siis kõneleme, et varjata end, oma pahatahtlikkust. Millal saame nii julgeks, et kõneleme oma veendeid? Arenenumadki meie hulgast kõneldes rohkem varjavad end kui avaldavad. Ilulugeja, kes ettekandes end varjab, kõneleb siiski just endast,

Maret Suits — sünd. 21. I 1914 Pudasjärvel Soomes. Lõpetand Tartu Tütarlaste Gümnaasiumi 1932. a. kevadel. Koolis teotsend Kirjanduseringis, „T. T. G.“ toimetuses ja Õpilaspere Esinduses. Saand II auhinna ENK II deklamatsiooni võistlusel 31. XII 1931. a. Õpib Tartu ülikoolis ja kohalikus teatrikoolis.

aga mitte ettekantavat pala. Deklamaatorilt on nõuetav pidev ja täielik kontsentratsioon ettekantava pala sisse, kuid ainult sellest ei jatku veel. Tähtsaimaks nõudeks kunstipärase ettekande puhul on uudne seisukohavõtt: loov-elamuslik sisu ümbertöötamine. Iga inimene võib kõnelda kas loovalt-elamuslikult või individuaal-šablooniliselt, s. o. juhitud eelarvamuslikust paendumatust tendentsist. Neist kahest elemendist on rõhuval enamusel ja sagedusel ülekaalus šabloon. Ei ole midagi igavamamat šabloonist. Deklamatsioon on vaid siis ettekandmise ja kuulamise vääriline, kui ta on tõesti loov kõne. Et aga loomine on sama raske julguseproov kui sünnitamine, siis kuuleme argadelt vaid abordist tingitud valuoigeid ja mitte sünnitamise valudele järgnevat loomisrõõmu... ja neid valuoigeid on kindlasti raskem kuulata kui teha. Edasi. Inimene võib kõnelda teistele

andes või neilt võttes. Harilikult inimesed kõnelevad rohkem andes, kohustades sellega end kuulama. N. n. „deklamaatorid“ kõnelevad tavaliselt võttes (vähemalt tingides imetlust). See agressiivne toiming mõjub suuremale osale kuulajaist kannalöögina konnasilmale, sest keegi ei taha imetleda käsu päale. See nõue kutsub esile vastulöögi haigutamise ja omavahelise vestluse näol. Ka muigeid lastakse lendu.

Kõnelda võib tehtult ja ehtsalt, omades või mitte omades kõnelemise tehnikat. „Tehtud elamus“ on paberist lill, kuna kõnelemise tehnika puudumine on kõige väiksemaks veaks. Deklamatsiooni tehnika arenedes ei ole veel sugugi lahendat loomingu probleemi. Tehnika on tarvilik vaid vormi viimistlemiseks. Deklamatsioon kui looming koosneb vastastikku mõ-

Aino Hurt — sünd. 7. VII 1913. Lõpetand 1933. a. kevadel Tartu Tütarlaste Gümnaasiumi. Olnud koolis Õpilaspere Esinduse ja Valitsuse liikmeks (ringide juhina), Kirjanduseringi juhatajaks, kooli ajakirja „T. T. G.“ toimetuse liikmeks 1929. a. kuni kooli lõpetamiseni — kolm viimast aastat tegevtoimetajana. Praegu „Kevadiku“ toimetuse liikmeks.

juvast triaadist: isiksus, sisu ja vorm. Isiksus on määravaks elemendiks, sest ta loob sisu ja vormi. Tekib küsimus, mida on siis tarvis, et saada hääks deklamaatoriks? Selleks on tarvis vaid tõelist inimarmastust, on tarvis kohanemist järjest muutuvaile elu-

reegleile; on tarvis julgust end tunnustamiseks ebatäiuslikuks, suure tervikliku ühiskonna osaks.

Mida pakkusid meile E. Noorsoo Karskusliidu III deklamatsioonivõistlused? Pettumust? — Ei. Mina ei lootnud nii palju. Meil on veel jul-

Meta Amos — sünd. 17. IV 1917 Peterburis. Praegu Narva Linna Ühisgümnaasiumi III-h klassis. Teotseb 1931. a. pääle K. N. N. Ü-s (abipresident). Kuulub Karskus-, Kirjandus- ja Draamaringi liikmeskonda. Saand auhindu kooli ringidevahelisel dekl.-võistlusil. Huvitub ka näitekunstist.

geid, kes ise oma teed raiuvad uudismaasse. Raske on nende tee, aga nad ei karda raskusi. Omalt poolt soovitsaksin elujaatavat enesekasvatust ja enesevastutust. Mõtlen, et meil ei tule kaua veel loovaid deklamaatoreid, vähemalt nii kaua, kuni kasvatuses ei hakata rõhutama maast madalast vaba loomingut. Meie noored on arastet ja piiratud alaliste õpetamiste kaudu ütelustega nagu: „Ah, mis sa aega raiskad, nagu nii ei saa sa kunstnikuks“ ja „Kas kunst kedagi toidab?“ või „Tee midagi praktilisemat“. Selle all mõeldakse üldtuntud šabloone. Sama kahjulikult mõjub vale usk andekuse või andetuse päritavusse. „Meie perekonnas ei olnud keegi näitleja“ või „Eestlased ei oska kõnelda, kuule venelasi — need alles kõnelevad“. — Sellised ja taolised lööklaused võtavad igasuguse lootuse ka kõige andekamailt. Andekus tõeliselt on vaid julgus eneseavaldamiseks ja süstemaatiline, plaanikindel treening. Tähelepanu väärib tõik, et parimad loov-kõnelejad omasid kõnelemise defekte (kogelemist, kähedust jne.). On tarvis julgust ja püsivust, s. o. iseloomu.

HARALD PELLO.

Rahvuslikust maailmavaatest.

Kaasnoored! Eks igaüks teist ole loond endale mingi eluülesande, mille täitmine teie elupäevade sisuks ja eesmärgiks on. Eks igaüks teie seast püüa ennast arendada ja kujundada nii, et teie oma eluülesannet, oma elueesmärki paremini saavutada võiksite. Olen kindel, et keegi teist ei taha elada ainult enesele, ei taha saavutada midagi ainult enesele, vaid et teil kõigil on kõrgemad, suuremad ja ilusamad eesmärgid, mis ulatavad kaugele välja teie igäihe „mina“ ahtakestest dimensioonidest. Maksab siis üldse elada, rõõmu tunda ja kannatadagi ainult enesele?! Ei!, noortele omane idealism peab neid sundima kaugeemale haarama, teistelegi elama, nen-

degi rõõmudest ja kannatustest osa võtma.

Aga kellele siis elada? Kas vahenditult inimkonnale?! See on võimatu. Inimkonna mõiste on liiga kauge selleks, et võiks meie elueesmärgiga vahenditult siduneda. Peame võtma mingi vahepäälse astme enese ja kõikide vahele. Selleks on rahvus. Oma rahvusele peate pühendumise, peate kasvama oma isamaale õnnistuseks, tema nimele auks ja kuulsuseks! Elada oma rahvusele, see on ainuke võimalus — elada inimkonnale!

Selleks, et õieti ja edukalt elada, peavad inimesel olema kindlad tõekspidamised, kindel maailmavaade. Oma maailmavaate kujundamine on noorte

suurimaid ja tähtsamaid ülesandeid, sest maailmavaatel on inimese saatuse määramisel olulisim osa. Maailmavaatelisi lähtekohti leiame palju, võime neid grupeerida mitmet viisi.

Agaga millist maailmavaatelist suunda valida? — Juba eelmisest järgneb, et meie pilgud peaksid pöörduma rahvuslikult häälestet maailmavaadete suunas. Minu arvates kõik seisukohad, mis on ette toodud rahvusluse eitamiseks, on esitet liiga kitsarinnaliselt. Iga nähet võib ju hukka mõista, kui näeme ainult ta nõrku külgi ega arvesta seda, mis temas on positiivset. Amjärv (= H. Moora) oma kirjutises „Rahvusküsimusest“ ütleb väga tabavalt, et ka näiteks tuli, milleta on võimatu iga sugune kultuur, võib saada kõige hirmsamaks hävitajaks; ning samuti võib öelda, et praegune kõrgele arenend tehnika on süüdi selles, et maailmasõjas väeteti maad miljonite inimeste liha ja verega! Kellele agaga tuleks mõttesse hakata kustutama kogu maailma tuld või hakata hävitama aastatuhandete jooksul arendet tehnikat?! Samuti võivad rahvuste olemasolul olla oma pahed, agaga ei saa eitada nende suurt osa inimkonna kultuuri loos.

Just võitluses ja võistluses saavutatakse parimad tagajärjed, ja see maksab ka rahvuste vahelise võitluse ja võistluse kohta, mis sunnib pingutama, et enam-arenenule järele jõuda. Veel enam — just rahvuste rohkus võimaldab inimkonna mitmekesise kultuuri. Amjärv võrdleb seda oma eelmainitud kirjutises muusikainstrumentidega, millistest igauhega võib mängida ühe ja sama meloodia, agaga ometi jääb viisile eri mänguriistaga mängides eriline varjund juurde. Ja kui meil on klaver, võime ju mängida terve partituuri, agaga me ei saavuta kõiki neid kõlalisi varjundeid, mida saavutame orkestriga. Seepärast tuleb kasvatada rahvustunnet, et kõik rahvused oma täielikus omapäras välja areneksid ning kõik kultuurid täiele õitsele lööksid. See maksab eriti meie, kui väikerahva kohta. Meilgi

tuleb rahvuslust süvendada, kuna ta on, nagu mag. A. Anni oma kirjutises „Meie ilmast ja ilmavaatest“¹⁾ arutleb: „... poliitilise võimuta väikerahvaste juures pea kõigis piires ikka eetilise tunne, päälegi üks kõige tähtsam kultuuriline tunne, kuna ta tugevamalt kui pea keegi muu kihutab inimesi kultuurtööle. On üldse seda ratsionaalsem ja seega tarvilikum, mida enam isikupärasemaid, egoistsemaid tundeid võib ära kasutada kõrgemaiks sihteks. Need ei ole mitte ükski tugevamaid ja seega produktiivsemaid, vaid need peenenevad ka ise sarnases kasutamises, seega peenendades ja õilistades kogu inimest. Sarnaseist tundeist on rahvus-egoism kõige kohasem, kuna ta võib anda määratu kultuurilise jõu. Sellepärast tuleb teda sarnasena jaatada, kasvatada ja eriti — viljelda. Viljelda rahvustunnet — see tähendab, toonitada temas iseäranis enesearendusele juhitud tunni.“

Et rahvustunne rahvuskultuuri aluseks on, selle kohta leiame ajaloos küllaldasi tõendusid. XVIII sajandit nimetatakse „internatsionalistlikuks“ sajandiks, sest sel ajal rahvuslus mingit osa ei etendand, nii Lääne- kui Ida-Euroopas oli intelligents prantsustund. Praegu väga šovinistlikult häälestet sakslaste tookordseid vaateid illustreerib väga hästi näide prof. H. Moora kirjutisest „Meie rahvuskultuuri küsimusist“²⁾: „Üks XVIII sajandi vana saksa kooliõpetaja jutustab oma mälestusi: „Mul oli üks õpilane, kelle sarnast andekust ei mäleta kelgi teisel olnud. Ta võis igast asjast teha ladinakeelse laulu, mis värsimõõdus tahes, ja kuidas ta kreeka keelt oskas! Agaga kahju küll, see anne läks hukka: ta hakkas saksa keeles näidendeid kirjutama! Ta nimi oli Lessing.“ Samuti kummardeti Venemaal prantsuse kultuuri ja vihati oma; vene ajalugu arvati vääriliseks tunda

1) Koguteoses „Mõtteid valmivast intelligentsist“, E. Ü. S. „Veljesto“ väljaanne.

2) Koguteoses „Mõtteid valmivast intelligentsist“, E. Ü. S. „Veljesto“ väljaanne.

alles Peeter I alates, varem peeti liiga primitiivseks selleks, et teda tunda, et temaga tegelda.

Alles 19. sajandil — Napoleoni ilmudes, kes rahvused segi paiskas ja nende kallal vägivalda tarvitas, omandas rahvusküsimus peaaegu praeguse teravuse. Eelkõige ärkasid rahvuslikult enamharitud rahvad — preislased, poolakad, ungarlased, tšehhid,

soomlased ja aastasaja teiseks pooleks ka eestlased. Ainult rahvusliku iseteadvuse virgumise tõttu on saand maailmas võimalikuks nende rahvuste kultuurid. Joh. Aavik ütleb ühes oma kirjutises: „ilma oma rahvusliku liikumiseta ja kultuurita oleksid eestlased praegu samasugusel haridusjärjel kui setud“.

(Järgneb.)

PALLE PEDE.

Laul.

Ma ala juurdlen
ja olen rõõmudest hyljat,
tytarlaps.
Ma sind ei suudle,
sest mu huuled on kylmad,
tytarlaps.
Aga sina tulid mu juurde,
tulid mulle kylla,
tytarlaps.

Su silmad on soojad,
su naer on hele,
tytarlaps.
Mus on hämar kui loojak
ja nukrad on mu meeled,
tytarlaps.
Su silmi majak mulle vilgub,
ent end tunnen sust légendkaugel,
tytarlaps.

Kuidas tasun su miivid pilgud?
Ma teen sust väikese laulu,
tytarlaps.

Juhte kohtadelt.

Arved Bruus — Väike-Maarja Õpilasingi juhataja 1933./34. kooliaasta esimesel semestril *). Ta on sündind Laiusel 16. mail 1914. Algkoolipinke kulutas

Arved Bruus.

Laiusel, ja pääle Torma põllumajand. täienduskooli lõpetamist 1929. a. töötas

*) Praegu on juhatajaks Karl P o h l a.

1930. aastani Laiuse vallavalitsuse kantseleis sekretäri abina. Siis siirdus Väike-Maarja keskkooli. Suvevaheaegu veedab rännates kas jala või rattal, aga ka Kuimetsas (Harjumaal) — vallakantseleis.

Tunneme teda seltsimeheliku poisina, kelle pahedeks (või hüvedeks?) on tahe vaielda ja batsillus esuksial (loe viimane sõna tagurpidi!). Too batsillus põhjustaski tema tagasiastumise Õpilasingi juhataja kohalt, kuna temal abituriendina on nüüd rohkesti tööd.

Arved Bruus on andekas, vaimukas poiss. Ta „hüppas üle“ gümnaasiumi kolmandast klassist. Hää sportlasena oli see tal muidugi kerge sooritada. Sportlikes küsimusis on ta kompetentne ja on tõstnud meie kooli rekordite tasapinda. Mõnus on näha toda pikka poissi heitmas oda, ketast, või lühimaajooksus iga lihast pingutamas. Metsinimeslik armastus on tal lause vastu „tagasi loodusse!“ Kui ülistad talle kultuuri, teeb ta sulle selgeks, et kultuuri suund on „tagasi loodusse“.

Annemari Kuusik.

Johannes Joost — Viljandi Maakonna Gümnaasiumi abituriente. Sündis 7. I 1914. a. — on praegu seega 20 aastat vana. Õppis Mõisakülas, Viljandi linna II ja III algkoolis ja Viljandi Linna Ühisgümna., mille sulgemisel kolis üle Viljandi Maakonna Gümnaasiumi, kus jätkas „raamatumäärimise ja vekslivõltsimise“ studerimist.

Noorsooliikumisega hakkas tegelema

Johannes Joost.

alles 1931. aastal, kui astus noorkotkaste Viljandi malevkonna „Hirve“ rühma. Kuna ta oli juba kord „kõrge lennuga“, „maandus“ ka temagi lõpuks staabis, kus hakkas lippu tassima ja kõike maleva tegevust paberile jäädvustama — lippusekretäriks. Koolis teotsevate organisatsioonide tegevusest osa ei võta, selle asemel aga vabal ajal töötab Viljandi Esperanto Selts „Ondo“ juures päris aktiiv-

selt. On isegi org-i liige (liikmekaart nr. 13).

Koolis tunneb erilist huvi füüsika ja riigikaitsele ettevalmistuse vastu — ideaaliks olevat tal enda veendumuse järele kindral-leitnant J. Laidoner (mitte poliitilises mõttes).

Peab lugu ka kirjandusest, kusjuures erilisteks lemmikvormideks on romaan ja luuletised. Eelistatuid luuletaja — Verhaeren, kuid loeb ka Visnapuud, kui paremat pole käepärast.

Armastatuimaks erialaks eraelus on fotoaparaadiga kõndimine ja püüab iga momenti jäädvustada. Erilisi teeneid ta aga meie fotokunsti arendamiseks siiski pole näidanud.

Keeleuueenduse fanaatiline kaitsja, aga ühegi uue sõnaga meie keelt pole rikastanud. „Salongilõvi“ ja „tantsuhaige“ ei ole, aga kavatseb need kaks hääd asja ükskord ära õppida. Sporti pooldab, ise aga on võimlemisest vabastet (igatahes mitte laiskuse tõttu). Orienteerub hästi muusikas ja tunneb huvi laulu vastu, kuid päälle riigihümni ei oska palju teisi laule, kuigi too õppeaine tunnistisel oli hinnatud hääks. Hindab ka kunsti, olles kontsertide ja teater „Ugala“ alaline külastaja. Vihkab hirmsasti kõiki võõrkeeli (pääle esperanto), eriti aga saksa keelt. Kirjamees on, aga kõnemees teps ei ole põrmugi ja sellepärast ayaldab kõik kirjaliikult. Poliitikast on huvitet, kuid ei kavatse astuda erakonda.

Üldiselt sõprade suhtes hääsoovlik ja ei vihastu kergesti. Karl Lõuna.

Liidu teateid.

Ühistegevustoimkond,

mis loodi E. Noorsoo Karskusliidu juurde juba 1930. a., on pöänd seni aktiivsete ja innukate tegelaste pöuda. Ent nüüd, toimkonna mõtte algataja, endise E. Ühistegelise Liidu sekretäri J. Jaanussoni Tartu siirdumise puhul avanesid uued väljavaated toimkonna elustamiseks. See reorganiseeritigi. Ja 12. IV 34 pidas toimkond oma koosoleku, kus ametid jaoteti järgmiselt: juhataja Tartu Linnapanga

abidirektor B. Mäelo, abijuhataja — E. Ühistegelise Liidu revident J. Jaanusson, sekretär — ENK juhatusel liige E. Treu-Laugaste, teisteks liikmeteks — Tartu Poeglaste Gümnaasiumi õpetaja J. Adamsson ja ENK juhatusel liige V. Niilus.

Juhatuses

on lahkunud vahepääl arhivaar Arkadi Uibo. Tema asemele kutsuti juhatusse Otto Ibius.

Eelmisse nr-isse juhtund eksitavat trükiviga: lk. 11 pildi allkirjas Valter Krauer pro Valter Kraner, palub toimetuse vabandada.

„Kevadik“ ilmub — 6 nr-it aastas. Tellimishind 1/1 a. 60 s., 1/2 a. 30 s., üksiknr. 15 s.

Väljaandja: Eesti Noorsoo Karskusliit. Vastutav toimetaja: mag. phil. Alfred Koort. Tegevtoimetaja: Friedrich Olup. Toimetuse liikmed: Silla Aun, Robert Grauberg, Aino Hurt, Otto Ibius, Eugen Lemberg, Eduard Kubjas, Helgi Puusepp, Karl Sokka, Oie Söster (toimetuse sekretär).

Toimetuse aadress: Tartu, Gustav-Adolfi t, 18—2, postk. 86, telefon 404.

G. Roht'i trükk, Tartus 1934.

Kolm häd raamatut.

Viimasel ajal on muutund Eesti raamatuturg õige rikkalikuks. Sageligi osutub raskeks aganate seast teri üles otsida. Ja nii mõnigi hää raamat ootab asjatult ostjat ning lugejat. Järgnevas juhitakse „Kevadiku“ noorte tähelepanu kolmele maailmakirjanduse pärlile, mis juba ammu Eesti lugejaskonnale kõigiti nauditavas tõlkes on tehtud kättesaadavaks — Eesti Kirjanduse Seltsi kirjastusel. Kaks esimest on Prantsuse, viimane Inglise kirjanduse tipsaavutisi.

Victor Hugo: **JUMALAEMA KIRIK PARIISIS.** Ajalooline romaan. Tõlkinud Johannes Semper. Tartus, 1924. 576 lk. + 36 lehte pilte. Hind 4 kr. 50 s., kal.-köites 6 kr.

Prantsuse romantismi pea Victor Hugo (1802—1885) on ühelhoobil luuletaja, romaani- ja draamakirjanik. Ja igal alal käisest-puistav.

Tema monumentaalsemaid teoseid on kaheldamatult „Notre Dame de Paris“, mille autor lõpetas 14. jaan. 1831. Selle tegevustik keskendub Pariisi vana katedrali ümber. Võrratut pildirikkust. Põnevust. Võimsat lainetamist. Kuidas liiguvad ja elavad kõik need majad, uulitsad, platsid, linnaosad, jõgi ja inimhulgadki! Keskaja Pariisi kõigi oma ehituste ja inimestega kerkib mineviku hämarusest visioonliku selgusega lugeja silme ette.

On siin selgejooneliselt meeldeterituvaid kujusidki. Kes unustaks tolle kehas-
tet inetuse — Quasimodo või jälle ilu, süütuse ning puhtuse täiuslikuma esindaja — Esmeralda! Kõige unustamatum on aga see suur kivimürakas, katedral ise oma tornide, kellade, treppide, urgaste ja oma hingega — kellamehe Quasimodoga. Hugo on erilise sisemise soojuse ja armastusega tolle vana katedrali üles raiund, mis valitseb kogu ümbrust.

Gustave Flaubert: **SALAMBO.** Ajalooline romaan. Tõlkinud Albert Saareste. Tartus, 1928. 328+XVI lk. Hind 4 kr., kal.-köites 5 kr. 50 s.

Gustave Flaubert'i (1821—1880) loomingut ei saa iseloomustada mingi voolu või kooli nimetusega. Ta on ühteaegu realist, romantik ja vormikultuse viljeleja.

„Salambo“ ilmus 1862. Siin on muistne Kartaago, mille sootumaks hävitas Rooma maailmariigi viha, aastatuhandete udust taas esile manatud. Enne romaani kirjutamist on autor põhjalikult dokumenteerund Pariisi raamatukogudes ja käind ise kohapeal Tuunises.

Teoses on rida üldnimlikke tüüpe. Ennekõike Salambo — ilu, kuid salapärane ja müstiliste igatsustega neitsilik naine. Tahtejõuline, auahne rahvajuht Hamilkar Barka. Võimsate instinktidega ürgmees Matho. Salakaval kreeklane Spendius. Toores ja vägivaldne türann Hanno.

Erakordne on „Salambo“ (nagu F. toodang üldse) oma ületamatu stiiliga, mille prof. A. Saareste eestikeelse tõlkes ka meisterlikult edasi annab. Just eesti keele sõnarikkust ning taidurlikkust õppigem tolle maailmakirjanduse väärtteose tõlkest.

Oscar Wilde: **DORIAN GRAY PORTREE.** Romaan. Tõlkinud A. H. Tammsaare. Tartus, 1929. 274 lk. Hind 3 kr. 50 s., kal.-köites 5 kr.

Oscar Wilde (1854—1900) pääkunsts teos on õieti tema isiklik elu. Ütleb ta ju isegi: „Tahate ehk minu elu suurt draamat teada? Oma geeniuse andsin ma elule, teostele ainult talendi“. Ja tõepoolest: ta elu on nagu põnev romaan, mis lõpeb peakangelase traagilise hävinguga.

Wilde'i isikliku elu kajastab küll ta teoseist parimini „Dorian Gray portree“. Wilde on siin kolmestund: elunautija Dorian Gray, kunstnik Basil Hallward ja lord Henry Wotton — igauks kehas-
tab üht autori külge. Nagu autorilgi, jooksevad ka tema kangelaste elud ummikusse.

Wilde üllatab ja köidab meid oma paradoksaalsete väljenduste, mõtteteravuse ja sädelusega. Näiteks lord Henry arutleb: „Mina teen inimestes suurt vahet. Sõbrad valin endale nende hea välimuse tõttu, tuttavad nende hea iseloomu tõttu ja vaenlased nende hea mõistuse tõttu. Inimene ei suuda kunagi küllalt hoolikas olla oma vaenlaste valikus. Minul pole nende seas ainustki tola. Neil on kõigil terav mõistus ja sellepärast peavad nad minust lugu“ (lk. 37).

1-15 30 308/389 V 30 1

180.000

senti 1934. a. LKRi ja TPRi lugejaile.
Alates jaanuarist võite iga

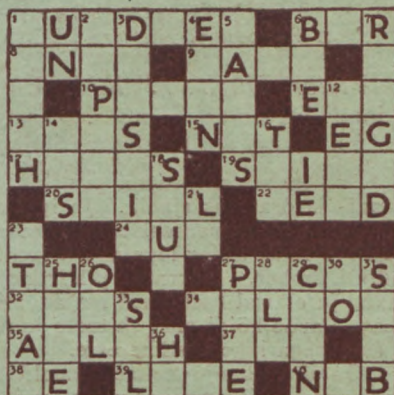
Looduse Kroonise Romaani

lisas toodud ristmõistatuse pealt teenida 100 krooni (LKR ilmub 12 korda aastas) ja iga

Tänapäeva Romaani

numbrilt 50 krooni (aastas 12 numbrit). Lähemaid tingimusi leiate iga LKRi ja TPRi 1934. a. numbris.

K/Ü. „LOODUS“, Tartu.

Noorsoo enesekasvatuse ja elureformi ajakiri

„Kevadik“

algab oma 11-dat aastakäiku uues kuues ja uudse huviküllase noortepärase sisuga.

Kevadiku kaastöölisiks on päämiselt noored ise, kellelt oodetakse edaspidigi rohket kaastööd: ilukirjanduslikke palasid, artikleid, ülevaateid kohapäälsest tegevusest, linool- ja puulõikeid, fotosid jm. — kõike mida võiks kasutada ajakirja veergudel. Aga Kevadikus kirjutavad ka noortesõbralikud õpetajad, kirjanikud jt.

Kevadikku peaksid tellima kõik keskkooli- ja erksamad maanoored ning noorte vanemad ja õpetajad.

Noored, ärge unustage oma avalikku häält!

Lugege Kevadikku!

Tellige Kevadikku!

Levitage Kevadikku!

== *Tehke Kevadik'ule kaastööd!* ==